

A MRE és a nyugat-európai magyar református szórvány

A Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozó Szolgálat (NyEMRLSz)

Hittudományi Tanácskozása

Felsőőr, 2018. július 7.

Gondoltam, Pál apostol athéni prédikációjának retorikai fordulatahoz hasonlóan kezdem előadásom:

„...mert amikor **bejártam és megtekintettem** szentélyeiteket, találtam olyan oltárt is, amelyre ez volt felírva: AZ ISMERETLEN ISTENNEK. Akit tehát ti ismeretlenül tiszteltek, én **azt hirdetem** nektek.”
(ApCsel 17,23)

A NyEMRLSz honlapján az előadás témájába vágó dokumentumokról tájékoztam:

- nyilatkozat: törvénytelen szervezet a Kárpát-medencei Generális Konvent (2005. augusztus 13.)¹
- állásfoglalás a Magyar Református Egyházak Tanácskozó Zsinata kapcsán (2010. július)²
- prezentáció Szászfalvi László egyházügyi, nemzetiségi és civil kapcsolatokért felelős államtitkárnál tett bemutatkozó látogatás alkalmából (2012. január 10.)³

→ *a Magyarországi Református Egyház (MRE) zsinati hivatalának Kárpát-medencei referenseként – részben a Generális Konventtel kapcsolatos szervezési feladatokat ellátva és egyéb teendőket intézve – a munkám révén 2005 óta pont ahhoz az egyházhhoz és testülethez kötődöm erős szálakkal, amelyekkel az említett írárok foglalkoznak és amelyeket nem túl hízelgő jelzőkkel illetnek*

I. Olvasónapló

Vitatkozni is lehetne a dokumentumok megállapításaival, de én helyette a diaszpóra helyzetét szerettem volna jobban megérteni, ehhez pedig olyan könyveket, szerzőket hívtam segítségül – kimazsolázva egy csokor általánosabb jelenséget illusztráló gondolatot – amelyekről/akikről úgy véltem, hogy helye van a NyEMRLSz „kánonjában” is (a Magyar Reformátusok Világszövetsége [MRVVSZ] és a Magyar Református Egyházak Tanácskozó Zsinata [MRETZS] kiadványai). Elsőként az olvasónaplómból osztok meg részleteket:

1. *Dr. Bütösi János: Hatvankét nap alatt a föld körül – A Magyar Reformátusok Világszövetségének szolgálatában, Budapest, 1994*

a) *motiváció (10. o.):*

„Elindultam hát, hogy ne elavult adatok alapján, hanem friss tapasztalatok erejével ismerjük és szolgáljuk népünket a diaszpórában.”

→ *Bütösi János ezt Dél-Amerikát, Dél-Afrikát és Ausztráliát bejárva írja, de elmondhatom most én is, hogy hasonló okból vagyok jelen a konferencián.*

¹ <http://nyemrlsz.newlights.info/index.php/olvas/196-nyilatkozat-generalis-konvent> (hozzáférés: 2018. július 7.)

² <http://nyemrlsz.newlights.info/index.php/olvas/264-allasfoglalas-a-mretzs-kapcsan> (hozzáférés: 2018. július 7.)

³ <http://nyemrlsz.newlights.info/index.php/szolgalatunk/oenmagunkrol> (hozzáférés: 2018. július 7.)

b) a diaszpóramagyarságnak az anyaországhoz való viszonyulása (37. o.):

„Általában véve két magatartással találkozunk. Vannak, akik a diaszpóramagyarság feladatát abban látják, hogy folytassa ma is az **ellenzék** szerepét és mondja ki, amit az anyaország nem tud vagy nem akar kimondani. Mások hangsúlyozzák, hogy a mai magyar kormányt mégiscsak a magyar nép választotta demokratikus úton (akármilyen tapasztalatlan is még népünk a demokráciában), s ezért a világon szétszórt magyarság politikai feladata az anyaországgal kapcsolatosan nem annyira az ellenzék, mint inkább az **összetartás**, nevelés, anyagi-szellemi lelki segítség munkálása. **Sok tisztázásra és lelki felkészülésre van még itt szükség.**”

c) az egyházfegyelemről – az ausztráliai állapotok nyomán (55. o.)

„...miért nincs (...) egyházfegyelem vagy pozitíve fogalmazva, hogyan lehetne (...) megteremteni, gyakorolni az őseink által igeszerűen és törvényszerűen megfogalmazott egyházfegyelmet, mert azt egyetlen református lelkipásztor vagy egyháztag sem mondhatja: »nem tudom, mi a református egyházfegyelem.« Tessék olvasni Kálvin János Intitutiójának III. könyve 11. fejezetét, de különösen a 12. fejezetet »Az egyházi fegyelemről«, valamint a Heidelbergi Káté 83-85. kérdéseit és feleleteit és a II. Helvét Hitvallás XVII., de különösen a XVIII. fejezetét, »Az anyaszentegyház szolgálói, azok rendeltetése és kötelességei«, ahol az igei alap van kifejtve. **Természetesen ha a Magyarországi Református Egyház szellemi és lelki örökösének tartja magát, (...) akkor »az évszázados református hagyományban gyökerező magyar egyházi törvények szelleme« is köt.**”

d) a népegyház és a megújulás feszültsége (62. o.)

„Mint ahogy sok magyarországinak **anakronisztikus** egy emigráns magyar ünnepély, mert a húszas és harmincas évek lelkületét, sokszor még az öltözetét és kifejezéseit is őrzi, mintha azóta semmi sem történt volna, éppen úgy egy ilyen **diaszpórában élő magyarnak minden, ami ma történik Magyarországon, árulás, megalkuvás, vétkes kommunista befolyás, mert más, mint ahogy ő megfogalmazza a magyarságot.** Ugyanígy az egyházi vonatkozásban: azok számára, akiket megérintett a Lélek újjáteremtő ereje Magyarországon, akár lelki ébredésben, akár a belső forradalmi változásokban, azoknak a diaszpóra kegyessége, mely kevés kivételtől eltekintve a II. világháború előtti népegyházi hagyományokat őrzi csak liturgiájában, szokásaiban stb., azok számára minden **idegen és idegesítő**, csak megtérítendő tömeget látnak hagyományos református testvéreikben is. Viszont ezek a diaszpórában élő, nagyjából csak hagyományos magyar református népegyházi értékeket ismerő atyánkfiai úgy néznek a megújuló és hitvalló egyház ilyen vagy olyan képviselőire, mint akik **nem magyar reformátusok**, hanem valami idegen szekta ügyvivői lennének.”

e) leltár: feladatok – venezuelai magyar reformátusok megsegítése (15. o.):

- lelkészi állás betöltése
- anyagi segélyezés
- információs hálózat kiépítése
- testvér-gyülekezeti kapcsolatok megteremtése
- a keresztyén gyermek- és ifjúsági munka beindítása

f) leltár: nehézségek – brazíliai közösség szükségéi (22. o.):

- szolgálati autó
- fizetéskiegészítés, nyugdíjkérdés
- keresztyén nevelési eszközök, forrásanyagok
- bekapcsolódás a MRV SZ munkájába (Dél-amerikai Területi Rész)

g) leltár: problémák – Sydney példáján (65. o.):

- **megosztottság** (a kivándorlás eredő helye, ideje, magyarországi kapcsolatok, kulturális háttér szerint)
- **előregedés** (gyermek és ifjúság fogyóban)
- **megfáradás** a segítségben („sok a látogató, a gyűjtés” stb.)
- **identitászavarok** (mit jelent magyarnak és reformátusnak lenni)

2. *Kocsis Attila: A diaszpóra magyarság és a megújuló magyar társadalom egymásra találása (előadás, Magyar Népfőiskolai Collegium, Balatonszárszó, 2013)*⁴

„...a külhoni magyarság, főleg a nyugati magyarság tanácstalanná vált. Kicsit talaját veszítette, mert korábban, 1989 előtt valami ellen volt együtt a diaszpóra magyarság. Ugye volt egy erős '56-os forradalmi lépés, amelynek a résztvevőire Magyarországon azt mondták, hogy ők ellenforradalmárok, közülük sokan külföldre mentek, s ők magukat forradalmároknak, a forradalom veszteseinek, vagy a megtorlások áldozatainak tartották, tehát volt mi ellen összetartozniuk. Egy olyan rendszer ellen szóltak, harcoltak, gyűjtöttek, írtak, tüntettek, demonstráltak, amely nem egy demokratikus rendszer volt. Nos, ily' formában az az idő elmúlt és mára egy demokratikus, az európai értékeket hordozó és a magyar értékeket szem előtt tartó kormányzat állt fel. **Sok ember pedig, aki eddig valami ellen volt, nem tudja, hogy mi mellé álljon, és hogyan álljon valami mellé. Tehát egy talajt-vesztettségi állapot is fellelhető** sok esetben a diaszpóra magyarság közösségeiben és életében.”

3. *'Tebenned bízunk eleitől fogva...' – A magyar reformátusság körképe, Debrecen, 1991*

Helyzetértékelés és jövőkép Svájcban az 1990-es évek elejéről (152-153. o.):

„Föl kell tennünk a kérdést: meddig létezhet, működhet még a szövetség? Nem tudjuk pontosan megválaszolni, csak annyit mondhatunk rá – nem üres frázisként –, hogy amíg Isten kegyelme tovább engedi. Következő tényeket ugyanis nem szabad elfelejteni: harmincnégy évvel vagyunk 56 után, ami egy ember életében nagyon sok idő. Akik ide meglelt embereként jöttek 1956–57-ben, azok egy része már meghalt vagy nagyon megöregedett. Gyülekezeti tagjainak átlagéletkora hatvan fölött van, a negyven és ötven közöttiek alkotják a fiatalabb nemzedéket. Az itt felnőtt vagy itt született nemzedékre már nemigen lehet számítani. Európában a **környezet asszimiláló hatása** erősebb, mint a tengerentúlon, ahol egyrészt a kis létszámú őslakosságon kívül mindenki bevándorló, másrészt pedig egy-egy náció létszáma sokkal nagyobb, képesek nagyobb tömbökben, nyelvközösségekben élni. A Svájcba érkező magyarok létszáma azonban sohasem haladta meg a 15-20 ezret, idővel a szétszórtság és a vegyes házasságok száma is egyre nagyobb lett. Az **itt felnövő nemzedék nem vagy nem kielégítően érti és beszél a magyar nyelvet**, sokszor akkor sem, ha mindkét szülő magyar. (Kivételek persze vannak.) A hovatartozás azonban nemcsak nyelv kérdése. Az itt felnőtt gyermekben már **nincs meg, és nem lehet meg az óhaza élménye**, amelyet a szülő még akarva sem tud elfelejteni. Végül pedig a svájciaknak sem szándékuk Svájcban egy újabb nép- illetve nyelvcsoportot létrehozni. A svájci magyar protestáns gyülekezetek végzik feladatukat, küldetésüket, ameddig arra szükség van, ameddig azt a természetes körülmények lehetővé teszik. (...) Az utóbbi másfél-két esztendő változásai Kelet-Közép-Európában azzal a megnyugvással és reménységgel töltenek el, hogy **az a munka, amelyet az elmúlt több mint negyven évben az emigráció, és benne az egyházak, illetve gyülekezetek végeztek az összmagyarság érdekében, most fokozatosan áttevődik az anyaországba**. Ezt a perspektívát Isten különös kegyelmének látjuk, amely a szövetséget és gyülekezeteit egyrészt hálaadásra, másrészt küldetése további betöltésére kell hogy indítsa, amíg arra szükség és lehetőség van.” (Szathmári László)

II. Ravasz László és kora

*A NyEMRLSz történelmi előzményeit Ravasz László püspökig vezeti vissza*⁵. *Megnéztem ezért röviden annak a kornak a diaszpórával kapcsolatos egyházi szabályozását, amelyekben a szervezet későbbi létrejöttét megalapozó döntések megszülettek és a honlapon hozzáférhető történelmi dokumentumokat.*

A Magyar Református Egyház 2009-ben elfogadott alkotmányának⁶ preambulumban olvashatjuk: „*A trianoni békediktátum kiadásáig a Kárpát-medence reformátussága egy államszervezet területén élt, de a nyugati illetve keleti kivándorlások következtében már létrejött a »Tengerentúli Egyházmegye« az Amerikai Egyesült Államok területén illetve az »Óromániai Egyházmegye« a Román Királyság területén.*”

⁴ <http://www.nepcoll.hu/?p=1199> (hozzáférés: 2018. július 7.)

⁵ <http://nyemrlsz.newlights.info/index.php/szolgaltunk/toertnelmi-hatter> (hozzáférés: 2018. július 7.)

⁶ <http://reformatus.hu/mutat/6957/> (hozzáférés: 2018. július 7.)

Szentpéteri Kun Béla: A magyarországi református egyház külső rendje, Budapest, 1948

„A más országokban lévő református egyházak irányában az együvé tartozás érzése nagyot erősödött azzal, hogy a magyarországi reformátusok közül is sokan vándoroltak ki Amerikába és az ottani magyar református egyházi alakulatok egy időn át némi szervezeti kapcsolatban is voltak a magyarországi református egyházzal. Szintígy volt egy ideig szervezeti kapcsolat a Romániába áttelepedett magyarok református egyházaival is. Ezekre a külföldi magyar denominációkra vonatkozott az **1904/7-i zsinaton alkotott 8-ik egyházi törvénycikk**, amely szerint azt, hogy a magyarországi református egyház törvényei a külföldön levő magyar református hívekre és egyházközségekre mennyiben nyerhetnek alkalmazást, a nemzetközi viszonyok figyelembe vételével az egyetemes konvent állapítja meg, amely e tárgyban szabályrendeletet alkothat; s kimondja, **hogy a külföldön levő református hívek és egyházközségek gondozása az egyetemes konvent feladata, de a konvent ez egyházak bizonyos csoportjának gondozását kivételesen valamely egyházkerület által is intézheti.**” (159. o.)

„Az **1933. évi I. egyh. tc. 1. §-ának 2-ik bekezdése** szerint: A magyarországi református egyházat a más országokban levő református egyházakkal a **hit és lélek kapcsolata** fűzi össze, a más országokban élő magyar református egyházakkal pedig az országos határok és a jogi szabályok különbözősége mellett is egy lelki közösség. **Ennek a lelki közösségnek valamely, az állami felsőbbiséget nem érintő jogi közösségbe átforgalmazása sem az egyház elvei, sem az állami szuverenitás sérthetlensége szempontjából nem látszik lehetetlennek.**” (162. o.)

A Szórványban Élő Magyar Református Egyháznak a NyEMRLSz honlapján⁷ is megtalálható deklarációja (1951) további szabályokat is említ:

„**A Magyarországi Református Egyház Istentől rendelt feladata idegenbe szakadt híveink gondozása mindenütt, ahol azt a körülmények szükségessé teszik és a nemzetközi viszonyok megengedik...** – így rendelkezik a Magyarországi Református Egyház 1933. évi III. tc. 9. §-a. – A törvény 10. §-a pedig a világ evangéliumi egyházainak külmisziói munkájában való részvétel kötelességéről szól. – Az 1933. évi I. tc. 154. §. i) pontja ezt a munkát az Egyetemes Konvent hatáskörébe utalja.”

Ravasz László püspök, az egyetemes konvent lelkészi elnöke v. *Nagy Sándor* református lelkésznek, egyetemes konventi titkárnak (1944) – a NyEMRLSz honlapján⁸ közzétett dokumentum:

- „megbízuk (...) **az ország határain menekülés vagy kitelepülés folytán kívülkerült magyar reformátusság lelkigondozói munkájának megszervezésével**, ennek a munkának a végzésével és végeztetésével”
- „meghatalmazzuk, hogy **a konventi elnökség hatáskörében eljáró egyházi főhatóságtól a lehetőség szerint vett és kikért utasítások szem előtt tartásával** (...) a lelkigondozói munka lehetővételege érdekében belátása szerint eljárjon”

Ravasz László a vallás- és közoktatásügyi miniszternek (1944) – a NyEMRLSz honlapján⁹ közzétett dokumentum:

- „méltóztassék a nevezettek megbízásunk értelmében **végzett munkájukban mindenirányú nagybecsű és hathatós támogatásban részesíteni**”
- „méltóztassék őket a vallás- és közoktatásügyi minisztérium védelmébe és gondoskodásába befogadni és részükre (...) **a minisztériumi főtisztviselők részére is biztosított támogatást megadni** (...) mind pedig a szervező munkával és utazásaikkal kapcsolatos **külön kiadásaik fedezetét biztosítani**”

⁷ http://nyemrlsz.newlights.info/images/tortnelmi_hatter/1951-06-09_Deklaracio-SzEMRE.pdf (hozzáférés: 2018. július 7.)

⁸ http://nyemrlsz.newlights.info/images/tortnelmi_hatter/RefEgytKonv_7876-1944-VSnak.gif (hozzáférés: 2018. július 7.)

⁹ http://nyemrlsz.newlights.info/images/tortnelmi_hatter/RefEgytKonv_7876-1944-4.gif (hozzáférés: 2018. július 7.)

A Szórványban Élő Magyar Református Egyház (SzÉMRE) idézett deklarációjában ez olvasható még:

„...addig működik [a SzÉMRE], míg a Magyarországi Református Egyház **teljes cselekvési szabadságát vissza nem nyeri és gondoskodását** a nyugati világba szakadt magyar református hívekre **szabadon ismét ki nem terjesztheti**”

→ *a diaszpórában végzett munka lehetőség szerint szoros együttműködésben történt a magyarországi egyházvezetéssel, amiben számíthattak a magyar állam támogatására is, a kapcsolatok ellehetetlenülését követően később megalakuló szervezet a magyarországi helyzet kedvezőre fordulásának esetén szükségesnek tartotta saját szerepének újragondolását*

III. A Generális Konvent és a Magyar Református Egyház

Fogalom meghatározás: az egyetemes konventről

„A régebben nálunk is mindenféle határozó főgyűlés megjelölésére szolgáló zsinat szót az 1882-i egyházi törvény és utána valamennyi, az egész egyház legfelső, azaz törvényhozó és legfőbb intézkedő gyűlésének nevéül foglalta le. Konventnek is hívták, azaz közgyűlésnek (conventus) mindenfokú egyházi nagyobb gyűlést, néha még olyat is, amelynek valójában semmi hatásköre sem volt (bodrogkeresztúri konvent); azonban e szó a magyarországi református egyházban a 19-ik század elejétől fogva, a mostani egyházi törvényekben is, **az egyházkerületek képviselőiből álló és az egyházkerületeket egyaránt érdeklő ügyek elintézésére hivatott gyűlésnek a neve.**” (Szentpéteri Kun Béla, i.m., 257. o.) → *részletesebben lásd dr. Szatmári Emília előadásában*

Mérföldkövek

A Kárpát-medencei református együttműködés jelenlegi formájának két fontos mérföldköve:

- **2004. július 9-én** alakult meg a **Generális Konvent**
- **2009. május 22-én** megtartott alkotmányozó zsinat mondta ki a **Magyar Református Egyház** létrejöttét

Három fontos előzményről fontos megemlékeznünk:

- az ország **első világháború** utáni feldarabolása szüntette meg az 1881-ben létrejött Evangélium Szerint Reformált Magyarországi Keresztyén Egyház egységét
- több mint negyedszázada, 1989-ben **hullott le a vasfüggöny**
- **2004. május 1-jén** csatlakozott Magyarország, Szlovákia és Szlovénia – majd 2007-ben Románia és 2013-ban Horvátország – az **Európai Unióhoz** → ez korábban nem tapasztalt módon tette átjárhatóvá a határokat, valamint könnyítette meg a kapcsolattartást és az együttműködést

Egységtörekvések a rendszerváltás után

- az MRE zsinati határozata az **Egyetemes Magyar Református Zsinat** összehívása tárgyában (1992): „A Zsinat [...] a maga részéről is szükségesnek tartja az 1881-es Zsinaton létrehozott, és egyházi jogi értelemben soha meg nem szüntetett magyar református zsinati egység jogfolytonos újraszervezését.” (részlet a határozatból)
- **egyesületként** jön létre 1991-ben a **Magyar Reformátusok Világszövetsége** „a református lelkiség építésére és világméretű összehangolására” és 1995-ben a **Magyar Református Egyházak Tanácskozó Zsinata** „a magyar reformátusság konzultatív, reprezentatív és demonstratív szerveként” → *a diktatúra és bezártság éveit követően a Kárpát-medence és a diaszpóra magyar reformátussága egymásra találásának és találkozásainak meghatározó fórumai voltak, szerteágazó munka a különféle szakközösségekben, találkozók, a kapcsolattartást elősegítő címtár, Kárpát-medencei református térkép, közös liturgia, énekeskönyvek és korálkönyv összeállítása, később eltérés az eredeti célkitűzésektől és a **magyarországi egyházi közélet konfliktusainak és törésvonalainak begyűrűzése** (személyi ellentétek, egyházi „hátszín” nélkül maradt vezetők → „párhuzamos valóság”, „torzóként” maradt énekeskönyv stb.)*

Bodnár Ákos nyugalmazott egyházkerületi főgondnok, az MRETZS volt világi elnöke a jelzett konfliktusokról így ír:

„...miért is nem tartunk még ott, ahol tarthatnánk, ahol tartanunk kellene? Véleményem szerint azért, mert akarva-akaratlan az elszaladt évek alatt a velünk történeteket az esetek többségében horizontális síkban próbálták és próbálják értékelni, megélni, megjobbítani. **Különböző közösségeink általuk favorizált, nekik tetsző, hozzájuk szorosabban kötődőnek vélt irányítókat, vezetőket kerestek és keresnek, velük és általuk remélik problémáik megoldását, az áhított előrelépést.** (...) Ezért ha előre szeretnénk lépni (...), a Szentháromság Istenbe vetett feltétlen bizalmunkat, Rá való figyelésünket, Vele szemben megnyilvánuló engedelmisségünket kell megújítanunk.” (Nagy Lenke [szerk.]: Reménységgel a jövő felé – 15 éves a MRETZS, Magyar Református Egyházak Tanácskozó Zsinata, 2010, 106. o.)

A Generális Konvent megalakulása

- a Generális Konvent a Kárpát-medencei magyar református egyházak, egyházkerületek és egyházmegyék **hivatalban lévő** elnökségeinek **tanácskozó és javaslattevő** testülete
- **belső egyházi törvények és megállapodások** alapján működik
- szervezetének és működésének szabályait később a 2009-ben elfogadott közös alkotmány 20.§-a is rögzíti: „*a Kárpát-medencei református egyházak közös képviselői testülete, feladata a közös alkotmány és közös törvények előkészítése, a közös ügyek koordinálása, az egység munkálása*”

Az alakuló ülés zárónyilatkozata¹⁰ 2004. július 9-én több fontos **célkitűzést** is megfogalmaz:

- „*Célunk az volt, hogy orvosoljuk egyházunknak a több évtizedes szétdaraboltság okozta káros következményeit.*”
- „*Az Európai Unióban gazdasági érdekekből kialakított erősödő és kiteljesedő régiók példája nyomán a spirituális régiók kiépítését is szükségesnek és időszerűnek tartjuk.*”

Az elvi célkitűzések konkrét cselekvési tervben is megfogalmazást nyertek:

- egymás kölcsönös **tájékoztatása**
- egységes és egyeztetett **érdekképviselés**
- egymás iránti **testvéri szolidaritásunk** határozottabb gyakorlása
- **egységes liturgia és jogalkotás**
- a **lelkipásztor- és teológusképzés**, valamint a közoktatási és felsőoktatási intézményrendszer szervezeti és **tartalmi egységesítése**

Generális Konvent vs. MRETZS/MRVSZ → *a Generális Konvent épít a két másik (korábbi) szervezet eredményeire, de új modellt hoz létre, ennek nem kívánt egyik következménye a tartós konfliktus a diaszpóra egy részével, ami a diaszpórával való általános kapcsolatokra is hatással van*

Egyetemes egyháztagság

„1.§ [...] (2) A Magyarországi Református Egyház tagjának tekinti a világ bármely részén élő, magát magyar reformátusnak valló és ezt kinyilvánító egyháztagot.

(3) [...] Az itt kinyilvánított **magyar református egység tényleges gyakorlására**, az egyháztestek teljes konszenzusával, **az anyaország határain átvívelő szervezetek hozhatók létre.**” (2005. évi I. törvény)

Az egységesülési folyamat deklarációja

„Elköteleztük magunkat a **Magyar Református Egyház egységének újbóli megteremtésére** azzal, hogy célul tűztük ki egy közös »**Református Egyházi Alaptörvény**« megalkotását. [...] Reménységgel vagyunk afelől, hogy Isten kegyelméből a közös munka, a közös imádság és a közös szolgálat eredményeképpen **belátható időn belül újból létrejön az egységes Magyar Református Egyház.**” (részlet a Generális Konvent 2005. július 7-8-i debreceni ülésének zárónyilatkozatból)

¹⁰ az alábbiakban idézett többi nyilatkozattal együtt megtalálható a <http://reformatus.hu/egyseg/> oldalon

Ünnepi nyilatkozat az 1881. évi debreceni alkotmányozó zsinat 125. évfordulóján

„A Magyarországi Református Egyház Zsinata [...] hitet tesz és **elkötelezi magát a megőrzött lelki egység fenntartásán és ápolásán túl a külső, a látható egyházszerkezeti egység munkálása mellett**; egyházi törvényalkotó munkájában figyelembe veszi az elszakított egyházrészek hatályos törvényeit, és törekszik a saját jogalkotásában az összhang munkálására; **szorgalmazza az új európai közösségben az egymáshoz ismét közel került egyházrészek egyházjogi közösségének építését [...]**.” (Budapest, 2006. november 23.)

Alkotmányozási folyamat

- a **Generális Konvent 2007. július 19-21-i sárospataki ülése**: alapelvek, menetrend
- a **Generális Konvent 2008. június 18-20-i pápai ülése**: alkotmánytervezet megtárgyalása és elfogadásra javaslása az egyháztesteknek
- előzetes ratifikáció a csatlakozó egyházak részéről
- a **Magyar Református Egyház Alkotmányozó Zsinatának összehívása** az egyháztestek által delegált képviselők részvételével és az alkotmány elfogadása **2009. május 22-én**

A Magyar Református Egyház létrejötte

- „*A magyar reformátusság a reformáció évszázadától megtartotta **lelki, szellemi egységét**. Összetartozásunkat még történelmi viszonyok és politikai szándékok sem tudták kikezdeni [...]*.” (az alkotmányozó zsinat tizenötezer ember jelenlétében felolvasott üzenetéből)
- **alkotmányos egység** → „*A Magyar Református Egyház a csatlakozó részegyházak zsinati közössége.*” (a Magyar Református Egyház alkotmánya 19. §-ának 1. bekezdése)
- **hitvallásos egység** → „*Krisztus a jövő, együtt követjük őt!*” (az Alkotmányozó Zsinat és Hálaadó Ünnep jelmondata)

Kiteljesedő közösség

- a **Szlovákiai Református Keresztyén Egyház** csatlakozása 2011. június 21-én a Generális Konvent temesvári ülésén, a **Horvátországi Református Keresztyén Kálvini Egyház** csatlakozása a Közös Zsinat 2013. június 28-i ülésén
- a Kárpát-medencén kívülről – a közös alkotmány 5.§-a adta lehetőségnek köszönhetően – a kezdeteknél csatlakozott az **Amerikai Magyar Református Egyház**, 2013-ban a **kanadai**, 2014-ben pedig a **luxemburgi magyar református közösség** kezdeményezte csatlakozásukat → ünnepélyes csatlakozás a Közös Zsinat 2017. június 24-i ülésén

Visszatekintés a Magyar Református Egyház egységében megélt közel egy évtizedre

- kiemelkedik a Közös Zsinat 2013. és 2017. évi ülése: 2013-ban **új fordításban elfogadta és hitvallásaként megerősítette a Heidelbergi Káté**, 2017-ben pedig a **Második Helvét Hitvallás szövegét**
- egyre több olyan visszatérő **esemény**, ami elnevezésében és célkitűzésében „**Kárpát-medencei**” (jótékonysági bál, közös tanévnyitó, ifjúsági imaéjjel, imanap, Csillagpont, Szeretethíd, különböző konferenciák)
- egyre több olyan beszámolóval és felhívással találkozhatunk, ami **egy-egy ügy melletti közös kiállásról** szól (pl. Székely Mikó Kollégium, Kárpátalja, segítségnyújtás katasztrófhelyzetben)
- a közös gondok mellett **közös ünnepeink, örömeink** is vannak (pl. Magyar Református Egység Napja, emléktábla- és szoboravatások, az Institutio új fordításának megjelenése, a reformáció 500 éves évfordulójának közös megünneplése)

Közös ügyek, projektek annak folyományaként, hogy **egységként tekintünk önmagunkra:**

- közös költségvetés, segélyalapok (oktatási, lelkeszségélyezési)
- egységes fellépés a nemzetközi egyházi szervezetek felé (Református Egyházak Világközösségének tagdíja, jelölések)
- Kárpát-medencei szintű élő együttműködések (ifjúsági egyeztető fórum, református rádiótanács és a református média munkatársainak egyeztetései, diakóniai koordinációs tanács, stb.)

Előretékinés

Közös **tervek, elgondolások:**

- **egységes lelkészképesítés**
- tisztázott teológiai elvek mentén szerkesztett, több alternatívát felvonultató **liturgiai példatár** és **új énekeskönyv** megjelenítése
- a sajátosságok tiszteletben tartása mellett **nagyobb szervezeti egység**, összhang a törvényalkotásban, **jogharmonizáció** (pl. jogalkotás, választási törvények, bíraskodás)

IV. Kapcsolatok a (nyugat-európai) diaszpórával

Diaszpóra Konferencia¹¹ – Budapest, 2008. november 17–18.

- **találkozó a diaszpórában élő magyar református közösségek képviselőivel** az egységes Magyar Református Egyház megvalósulásához vezető úton
- a tanácskozás célja a **kapcsolatok erősítése, ápolása** és a Kárpát-medencei magyar református egységtörekvés ismertetésén túl **a diaszpóra magyar közösségeinek nyújtott segítség konkrét kérdéseinek megvitatása** volt, valamint meghallgatva a világ minden pontján élő magyar református testvéreinket, figyelembe véve a helyi sajátosságokat egy olyan **új missziói elképzelés megalkotása**, amely az anyaegyház és az érintettek közötti megállapodás alapján jön létre
- a párbeszéd háttere, hogy – a közös alkotmányunkban megfogalmazottak szerint is – **a Magyar Református Egyház tagjai mindazok, akik magukat a magyar református egyházhoz tartozónak vallják**, éljenek ők bárhol a világban, és legyenek magyar vagy más anyanyelvűek.
- konkrét témák: a lelkészküldés, az érintett közösségek önfenntartó képességének megtartása, egyeztetett missziói koncepció és az összefogáson alapuló stratégia kidolgozása
- egyik legfontosabb elhatározás az volt, hogy a Kárpát-medencei egyházak a helyi adottságokat figyelembe véve és partneregypázi kapcsolataikat mozgósítva **felelősen és egyeztetve kívánnak a különböző helyzetben élő diaszpóra közösségekkel együttműködni**

Eredmények, folytatás

- ha nem is minden abban a formában valósult meg, ahogy a konferencia zárónyilatkozata akkor megfogalmazta, de **a Kárpát-medencei református anyaegyházak évek óta közösen lépnek fel** a ma is zajló elvándorlás elsődleges célországaiiban működő közösségek érdekében
- **a Generális Konvent elnökségi üléseinek rendszeres témája** a Kárpát-medencén kívüli református – gyakran protestáns – közösségek támogatása, a partneregypázzakkal való tárgyalások és a helyi magyar nyelvű közösségek életét megkönnyítő **megállapodások** kidolgozása (ilyenről beszélhetünk például Németország esetében), az **alkalmi lelkészküldés** szervezésére és finanszírozása (mindez rendszeresített formában jelenleg Brüsszel, Luxemburg és Párizs esetében működik)
- új lehetőségek is megjelennek a diaszpóra támogatásában: **ösztöndíjprogram** keretében teológiai hallgatók szakmai gyakorlatra pályázhatnak és segédlelkészként szolgálhatnak nyugat-európai magyar szórványközösségekben, **a magyar kormány Kőrösi Csoma Sándor Programja** révén is több helyre érkeztek teológushallgatók

¹¹ a konferenciáról részletes összeállítást közöl – benne a zárónyilatkozattal, amely ajánlásokat fogalmaz meg az anyaegyházaknak – az Új Kéve 2008/4. száma: <http://keve.se/menu/ujkeve/wpdf/UK-2008-4.pdf> (hozzáférés: 2018. július 7.)

Párbeszéd

Keressük a találkozás és a párbeszéd folytatásának lehetőségeit. 2011-től a **Generális Konvent közgyűlései** és a **közös zsinatok** már évenként adnak lehetőséget a találkozásra a diaszpóra képviselőivel. Egyre gyakrabban veszünk részt – főleg egyházvezetők – egymás rendezvényein. Az alkalmi lelkészküldés, az **ernyőszervezetek tanácskozásai** egyre inkább a rendszeres látogatások fórumaivá válnak. 2016 óta a **Magyar Diaszpóra Tanács üléséhez kapcsolódóan** kezd „intézményesülni” a találkozó és külön egyeztetés a testület református tagjaival.

Állam-egyház megállapodás

A magyar kormány és a Magyarországi Református Egyház között létrejött tavaly októberben aláírt együttműködési megállapodás **23. cikkelye** kimondja, hogy **a kormány támogatja a református egyháznak** a külhoni és **diaszpórában élő magyarság** identitása, valamint kultúrája megőrzésére és fejlesztésére irányuló **hitéleti, közösség-szervezési, szemléletformáló, valamint tradíciót megtartó és ápoló** – a Magyar Református Egyház **Generális Konventje által szervezett és felügyelt – tevékenységét és szolgálatát.** → *a kivándorlás nem csak Magyarországot érinti, a Generális Konventben pedig képviselteti magát a Kárpát-medence teljes reformátussága*

Lelkészsztöndíj

A kormány a nyugat-európai és tengerentúli magyarságot segítő **Körösi Csoma Sándor Program** mintájára – illetve jelenleg annak **alprogramjaként** – létrehozott egy **kifejezetten egyházaknak szóló** ösztöndíjprogramot, működtetésébe és felügyeletébe bevonva a Generális Konventet is. Az első pályázati kör tapasztalatainak kiértékelése nyomán történhet meg a rendszer tovább gondolása.

„Számomra mégis annak a ténynek a meglátása volt a legfontosabb, hogy a havonta egyszer vagy még kevesebbszer végzett beszolgáló igehirdetés legfeljebb egy minimális lelki igényt tud kielégíteni, de öncsalás azt hinni, hogy ezáltal ott biblikus református értelemben vett gyülekezet él. Az ilyen **öncsalásból minél előbb fel kell ébrednünk a diaszpóra sok helyén, mert ez behozhatatlan károkat okozhat.** Különösképpen ha nem tudjuk elérni a másod- és harmadgenerációt azon a nyelven, amelyen beszél, nevelődik és él.

Egy missziói állomás helyi misszió nélkül előbb-utóbb elöregedik, kihal. **Ha élni akarunk és jövődőt nyerni, a cél nem lehet más, mint teljes idejű, felkészített és elhívott lelkipásztorok beállítása** (ha kell, közpénztárból fedezve fizetésüket és költségeiket), **akik pásztorolnak, gyülekezetet építenek, missziót munkálnak magyarok és nem magyarok között egyaránt azon a nyelven, amelyen az evangéliumot megértik.**” (Dr. Bütösi János: i.m., 39. o.)

Helyzetfelmérés

A diaszpóra református gyülekezeteit összefogó szervezetekkel történő együttműködéshez **nélkülözhetetlen az egyes közösségek helyzetének felmérése.** A felmérés több célt is szolgál: egyrészt egy **átfogó kép** szerzése a diaszpóra pillanatnyi állapotáról, amelyik támpontot adhat a **prioritások megállapításához**, másrészt segítséget jelenthet a **kapcsolattartásban**, valamint az új kivándorlók vagy átmenetileg külföldön munkát vállalók **tájékoztatásában** is.

1. Történelem, kutatás

Szükséges, hogy a diaszpórában megalakult **gyülekezetek történetét**, a rendelkezésre álló iratok, és még elérhető szóbeli források alapján **rendszeresen és tudományos megalapozottsággal** elkészítsük. Egy ilyen kutatásban a diaszpóra tagjai és az anyaegyház szakértői javasolt, hogy **közösen** végezzék munkájukat. Érdemes lenne ezt is valamilyen **magyarországi kutatói ösztöndíjpályázatba** (akár célzottan) is beépíteni.

2. Jelenlegi állapot – jogi, gazdasági, demográfiai

A történelmi múlt mellett időként el kell készíteni az **aktuális állapotok felmérését**, melyeknek a **jogi helyzet**, a **gazdasági helyzet**, a **demográfia**, a **mindennapi gyülekezeti élet** eseményei kaphatnak helyt. Illetve azok az adatok, melyek egy **közös címjegyzékben** szerepelve, segítik a nyugat-európába kivándorló magyarság kapcsolatteremtését a már meglévő gyülekezetekkel.

→ *A helyzetfelmérés alapján szükséges újragondolni a szervezett kapcsolattartás kereteit. Ezek között szerepelhetnének az anyaegyház és a diaszpóra közötti kapcsolatot erősítő kisebb-nagyobb célkitűzések is:* címlista, istentiszteleti naptár, a diaszpórával kapcsolatos hírek hangsúlyosabb megjelenítése az anyaországok egyházi sajtójában, tervezett látogatások, igehirdetői körutak, kifejezetten a diaszpóra gyülekezeteinek szóló alkalmi egyházvezetői körlevelek, kijelölt kapcsolattartó, stb. *Egy ilyen helyzetfelmérés alapján lehetne végül az együttműködés jogi kereteit megfogalmazni, ahol szükséges.*

Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozó Szolgálat (NyEMRLSz) vs. Nyugat-Európai Magyar Protestáns Gyülekezetek Szövetsége (NyEMPGySz)

A 2008-ban megtartott korábban említett diaszpóra konferencia – amelyen az anyaországok részéről a Kárpát-medencei reformátusok egyházak mellett az evangélikusok is jelen voltak – zárónyilatkozata így fogalmaz:

„A diaszpórában élő magyar református és evangélikus gyülekezetek és egyházak a Kárpát-medencében élő anyaegyházakkal **Krisztustól kapott közös küldetésüknek** tekintik, hogy keressék a szolgálat lehetőségeit a nemzetek között élő híveikért és bizonyágtételükkel Isten dicsőségét és a rájuk bízottak javát munkálják.”

Szászfalvi László egyházügyi, nemzetiségi és civil kapcsolatokért felelős államtitkárnál tett bemutatkozó látogatásuk alkalmával 2012-ben a NyEMRLSz képviselői – a honlapjukon közzétett dokumentum szerint¹² – a következőket tartották fontosnak megemlíteni a NyEMPGySz kapcsán:

- NyEMRLSz-ből 2000-ben kiszakadt
- egyletszerű érdekközösség
- de facto lutheránus vezetéssel és irányítással
- „zsarolási taktika” kulcspozícióban levő gyülekezeteink felé
- vezetőik ügynök múltja

A MRE zsinati elnökségének küldött 2017 szeptember 13-i levelében *Békássy N. Albert*, a NyEMRLSz világi elnöke már a következőkről számol be¹³:

„Belső egyeztetés eredményeként beindult egy **integrációs folyamat**, azzal a céllal, hogy a két **testvérszervezet megtalálja a megosztást megszüntető egységet és egy jövőbeni egységes szervezetet alkosson**. Egymás struktúráiba folyamatosan beépítjük a másik kompetenciáját, kapcsoljuk honlapjainkat és szórjuk egymásról a tájékoztatásokat, megszűnik egymás kirekesztése és helyette a közeledést munkáljuk egymás alkalmainak hirdetésével/látogatásával, stb.”

¹² <http://nyemrlsz.newlights.info/index.php/szolgalatunk/oenmagunkrol> (hozzáférés: 2018. július 7.)

¹³ miközben az előbb idézett felsorolás a NyEMRLSz honlapján az „Önmagunkról” menüpontban továbbra is a szervezet önmeghatározását összegző bemutatkozó dokumentumában érhető el, amelyik egyébként a Magyarországi Református Egyház egyik jellemzőjeként a „politikailag meghatározott (rossz)indulatot” említi

Üdvözölve a két szervezet közeledését, a párbeszédet talán azon az alapon érdemes folytatni – a 2008-ban megtartott diaszpóra konferencián megfogalmazottakkal összhangban –, ahogy 2000-ben a MRETZS kiadványában *Békássy N. Albert* és *Varga Pál* (a NyEMPGySz választmányának tagja, a szövetség korábbi elnöke) a Nyugat-Európai Magyar nyelvű Református Lelkigondozói Szolgálat kapcsán még együtt fogalmazta meg:

„Meg kell tanuljuk, hogy Krisztust nem lehet részekre osztani! Ezért, a jóindulatú emberek összefogásával és a Külföldön Élő Magyar Evangélikus Lelkigondozók Munkaközösségével együtt, a megoldást közös protestáns lelkigondozó szolgálat létrehozásával reméljük megtalálni. Önazonosságuk fenntartásával ebbe beletartozhatnak a nagy szétszórtságban élő reformátusok, evangélikusok, unitáriusok és szabadegyháziak. Ez a kísérletünk bár újabb megosztottsághoz vezethet (a megmaradásukért görcsösen küzdök felekezeti öntudatának féltése miatt), de megoldást jelenthet a kényszerűségből szétszórta élő sok magyar protestáns önazonosságának megőrzésére. Ugyanakkor **rengeteg újabb gyakorlati gond is előkerül. Példaként az egyházi »kiküldési« és »felhatalmazási« kérdések említendőek, ti. ki küldhet ki – hatalmazhat fel ösztöndíjast, vagy lelkipásztort és melyik gyülekezetbe – melyik felekezet az illetékes, milyen anyagi elkötelezettséggel; ki, kit, hová anyakönyvezhet; mit jelent a Kárpát-medencei és a helyi illetékességű nemzeti egyházzal való kettős kötődés, stb.** A Kárpát-medencei egyházi vezetők és szervezetek védnökségét és felelősségvállalását reméljük.” (Kovács Gábor [szerk.]: Tíz év múltán, Budapest, 2000, 97. o.)

Úgy vélem, hogy ebben az MRE (valamint a Generális Konvent, azaz a Kárpát-medencei református anyaegyházak közös képviselői testülete) is partner lehet!